

Täysistunto

Tiistai 6.6.2017 klo 14.04—16.38

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 63/2017 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan. [Hälinää — Puhemies koputtaa] Pyydän salia hiljenemään ja kuuntelemaan puhujaa.

Keskustelu

14.05 **Tytti Tuppurainen sd:** Kiitos, puhemies! — Lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys Hansel Oy:tä koskevasta laista liittyy eduskunnassa parhaillaan käsiteltävään kokonaisvaltaiseen maakunta- ja sote-uudistukseen. Hallituksen esityksessä lakia Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ehdotetaan muutettavan siten, että Hansel Oy:n palveluita voisivat käyttää jatkossa maakunnat ja maakuntien hankintayksiköt. Tämä lakiehdotus on kannatettava ottaen huomioon sen, että julkisen sektorin tehtäviä ollaan siirtämässä maakuntien vastuulle maakunta- ja sote-uudistuksen myötä.

Tässä yhteydessä, puhemies, julkisista hankinnoista puhuttaessa, nostan kuitenkin esille muutaman huomion kilpailutuksiin liittyen.

Korostan sitä, että hankintoja tehtäessä tulisi perustana kilpailutuksessa pitää hankintojen hinta—laatu-suhdetta. Laatukriteereihin, kuten esimerkiksi ympäristöön ja sosiaaliin vaikuttamiseen, tulee kiinnittää enemmän huomiota. Ainoastaan hintaan perustuvaa kilpailutusta tulisi tehdä vain rajallisissa tapauksissa ja tällöinkin hyvin perusteltavin syin. Tämän lisäksi, puhemies, olisi syytä pohtia sitäkin enemmän, miten julkisilla hankinnoilla voitaisiin tukea esimerkiksi innovaatiotoimintaa tai alueellisen elinkeinoelämän kehittämistä.

14.07 **Sirpa Paatero sd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä Hanselin lainsäädännön muutos ei ole täällä mistään muusta syystä kuin siitä, että meille on tulossa sote- ja maakuntauudistus, joka tarvitsee tällaista, ja on ymmärrettävää, että on tällainen isompi hankintapaikka, joka antaa avustustoimintaa, avustaa hankintojen tekemisessä ja toisaalta voi niitä myöskin olla käytännössä tuottamassa.

Tähän kuitenkin liittyy isompi kysymys näistä uudistuksista johtuen, että onneksi hallitus muutti kantansa eikä perustanut tätä yhtä valtakunnallista yhtiötä, joka olisi hoitanut kaikkien maakuntien kaikki hankinnat, mikä olisi ollut aika tuhoisaa kaikille pienille yrittäjille ympäri Suomea, jos yksi yhtiö Suomessa olisi käytännössä hoitanut kaikki. Nyt se, että maakunnat voi käyttää Hanselia, on tähän parempi versio, mutta tähän on toinen tari-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2017 vp

na. Se on se, että ne kaikki hankinnat, joita nyt maakunnat tulevat tekemään, ovat tällä hetkellä kuntien ja kuntayhtymien hankintoja, eli kaikki se sote-osaaminen, josta tässä pääasiassa puhutaan, on olemassa olevaa osaamista kuntahankinnoissa, joittenka kautta tällä hetkellä kunnat, sairaanhoitopiirit ja muut kuntayhtymät ovat näitä hankintoja tehneet. Sen takia tässä lain käsittelyn yhteydessä pitäisin tärkeänä, että käsitellään myöskin näkemystä, että kuntahankinnat on se toinen versio, jota nämä tulevat maakunnat voivat käyttää, koska siellä jo nyt on se kaikki osaaminen, mikä näitten hankintojen osalta tarvitaan. Sen takia en haluaisi ajatella, että Hansel on ainoa, jotenka ei ajettaisi myöskään tältä osin maakuntia ainoastaan valtion mallisiin laitoksiin ja valtion viranomaisten ja valtion päätöksenteon alaisuuteen. Elikkä kuntahankintojen pitää olla toinen vaihtoehto.

14.09 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Edustaja Paatero edellä hyvin kuvasi, että tämä valtakunnallinen yksi hankintayksikköhän oli siinä alkuperäisessä versiossa, maakuntalaissa, mutta onneksi siitä sitten luovuttiin. Nyt kuitenkin Hansel ollaan tekemässä tällaiseksi maakuntien valtakunnalliseksi mahdolliseksi hankintayksiköksi sen rinnalle, että meillä on maakunnallisia hankintayksiköjä. Tässä pitää todella pitää huolta, että ei käy niin, että kumminkin lähdetään keskittämään hankintoja Hanselille ja sitten — mitä olemme täällä pelänneet — alueelliset pienet yrittäjät ja yritykset eivät enää pysty olemaan mukana, kun nämä hankinnat muuttuvat niin valtavan suuriksi.

Ymmärtäisin näin, että jos tässä Hanselin kohdalla halutaan käyttää näitä esimerkiksi vaikka joihinkin suuriin it-hankintoihin tai vastaaviin, missä nähdään, että monien maakuntien edut yhdistyvät, niin tämä sillä näkökulmalla voi olla kannatettavaa. Mutta tässä on todellakin nyt oltava varovainen, että ei ikään kuin tuoda nyt toisessa muodossa tätä isoa valtakunnallista hankintayksikköä, joka tavallaan pystyttiin jo torjumaan siinä vaiheessa, kun maakuntalakia hahmoteltiin.

Talousvaliokunnassa on jo nyt kuulemisissa tullut ilmi se, että kun me hankintalain uudistuksessa varoitimme opposition puolelta, että 5 prosentin in-house-hankintaraja tulee osoittautumaan ongelmalliseksi ja tulee olemaan hankala, johtamaan epätarkoituksenmukaisiin pilkkomisiin, niin tämä on nyt ihan täyttä totta, kun maakuntien hankintoja ruvetaan toteuttamaan. Siellä tällä hetkellä jo tehdään tällaista epätarkoituksenmukaista pilkkomista sen takia, että tämä in-house-hankintaraja 5 prosenttia tulee vastaan. Oppositioista moneen kertaan ja eri vastalauseissa toimme esille, että kun direktiivi olisi mahdollistanut sen 20 prosentin rajan, niin meillä sitten piti mennä tekemään lainsäädäntöä, joka jo nyt osoittaa ongelmallisuutensa tässä vaiheessa.

14.11 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Korostaisin edustaja Tuppuraisen tapaan sitä, että laissa tulisi edellyttää Hanselia kehittämään julkisten hankintojen ekologista ja sosiaalista vastuullisuutta ja toimimaan kestävien hankintojen edelläkävijänä.

Muistuttaisin lisäksi myös siitä hallituksen tavoitteesta, että 5 prosenttia kaikista julkisista hankinnoista olisi niin sanottuja innovatiivisia hankintoja. Kun puhutaan nyt näin valtavista summista, se tarkoittaa sitä, että julkinen valta voi näin ollen olla todellakin innovaatioiden edelläkävijä. Suomesta nimittäin puuttuu tällä hetkellä taho, joka edistää kestäviä hankintoja, Ruotsissa näitä on valtionhallinnon monilla tasoilla. Hansel voisi ottaa tällaisen roolin Suomessa, jos sitä ohjattaisiin tämän lain avulla siihen suuntaan. Hanselissa on ollut jo kiinnostusta kestäviin hankintoihin. Tästä esimerkkinä yhdessä Finnwatchin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2017 vp

kanssa toteutettu Vastuullisempaa elektroniikkaa valtiolle -hanke, joten täysin vierasta tämä ajattelu ei sielläkään ole.

Kuten edustaja Essayah tuossa totesi, hankintalain kokonaisuudistuksessa ei tätä sosiaalista lauseketta implementoitu sitovana, ja siksi on nyt perusteltua käyttää muita keinoja tämän hankintadirektiivin varsinaisten tavoitteiden saavuttamiseen: "Jäsenvaltioiden on toteutettava aiheellisia toimenpiteitä varmistaakseen, että talouden toimijat noudattavat hankintasopimuksia toteuttaessaan sovellettavia ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita." Eli hankintalaissa on puutteita, joita nyt tällä lainsäädännöllä voitaisiin mainios-
ti korjata.

14.12 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen perusesitys on hyvä, ja toivottavasti tätä vielä valiokunnissa sitten käsitellään, kuten tässä edustaja Paatero kertoi, että saisi maakunnista näkemystä ja myös kuntahankinnasta ja näistä.

Edustaja Tuppurainen sanoi tuossa hyvän pohjan tähän asiaan: että hankintalaissa — se hän tuli voimaan jo tämän vuoden alusta — tulisi huomioida enemmän työllisyys-, ilmastoto- ja myös sitten innovatiivisia toimenpiteitä, kuten Harakkakin tässä totesi. Tämä nyt vaan on oikeastaan meidän kunnista kiinni tällä hetkellä, julkisista toimijoista, millä tavalla me otamme näissä hankintayhtiöissä nämä asiat esille, kuinka me tulemme muuttamaan kunnissa omaa tapaamme hankkia julkisissa yhteisöissä. Eli sitten kun ollaan kuntavaalit käyty lävitse, näkisin, että meillä on aika paljon koulutettavaa, että me saamme nämä hankintayksiköt poisoppimaan pelkästään siitä, että meillä on ainoastaan euro tämä tekijä, millä hankintoja tehdään. Me voimme lähteä myös tekemään esityksiä, hankintoja, jotka suosivat lähipalveluita, lähituotantoa ja lähiyrittäjyyttä, ja tämän perään meidän täytyy myös katsoa tarkasti.

14.14 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän edustajien Paatero ja Essayah huoleen. Todellakin, on ihan olennaista, että nyt ei tehdä niin keskitettyjä järjestelyjä, että ne muodostuvat maakuntien järkevän toiminnan esteeksi. Tämä alkuperäinen suunnitelmahan on huikea Gosplan-ajatus, että kaikki hankinnat maakunnissa, jotka ovat miljardiluokassa, tuodaan keskitetysti yhdestä pisteestä hoidettavaksi. Jokainen tietää, mitä semmoinen merkitsee sitten kykyyn ottaa huomioon niitä alueellisia tarpeita ja kokemukseen perustuvia haluja määrittää sitä, mitä tilataan, joten tässä täytyy olla lähtökohtana se, että Hanselin käyttö on luonteeltaan mahdollistavaa, ei pakollista.

Yhdyn myös edustaja Essayahin esille ottamaan kokemuseräiseen huoleen siitä, mitä tämä 5 prosentin sääntö in-house-toiminnassa tarkoittaa. Siinä on pantu uusi pakkopaita, joka nyt sitten kohdistuu tulevaisuudessa maakuntapäätöksentekoon ja on uhkaamassa järkevää toimintaa, jossa se paikallinen työ voitaisiin pitää tehokkaana ja huolehtia siitä, että nyt toimivat käytännöt julkisen sektorin yhteisöjen keskinäisessä yhteistyössä olisivat jatkossakin mahdollisia. Kiinnitän huomiota siihen, että ei ole ollut näkyvissä kunnollista perustetta sille, miksi tämä Euroopan unionin sallima raja, 20 prosenttia, tuotiin 5 prosenttiin. Mikä oli se syy, miksi tämä tehtiin?

Ja lopuksi, pyydän yhtyä edustaja Tuppuraisen korostamaan näkökohtaan Hanselin toiminnassa muutoin. Kyllä tämä ekologisuusajattelu on tätä päivää, ja on tärkeätä, että näitä näkökohtia Hanselin toiminnassa otetaan aktiivisesti huomioon ja valtio toimii tässä koko elinkeinoelämälle omalta osaltaan tiennäyttäjänä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2017 vp

14.16 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Jälleen käsittelemme yhtä sote- ja maakuntauudistukseen liittyvää lakiesitystä, ja tietenkin koko tämä kokonaisuus on veitsen terällä, miten tässä pystytään asetetussa aikataulussa etenemään.

Maakuntien hankintayksiköiden lisäämisellä Hanselin asiakkaiksi voidaan sinänsä saada merkittäviä hyötyjä, ja tämä esitys on lähtökohtaisesti tarkoituksenmukainen siinä mielessä, että voidaan ajatella, että tällaisella keskittämisellä saadaan kustannussäästöjä, parannetaan hankintojen laatua ja myös voidaan minimoida hallinnollisia kustannuksia. Mutta kyllä jaan sen huolen, minkä täällä useat edustajat ovat esittäneet, ja aivan erityisesti kiinnitän huomiota pienten ja keskisuurten yritysten edellytyksiin olla mukana näissä tarjouskilpailuissa. Tämä on seikka, jota kannattaa nyt aivan erityisesti mielestäni myös valiokunnan pohdinnoissa tarkastella, millä tavalla voidaan huolehtia siitä, että pienet ja keskisuuret yritykset pystyvät osallistumaan näiden yhteishankintojen tarjouskilpailuihin jatkossa.

14.17 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä on käyty hyvää keskustelua asian lähettämisessä valiokuntaan, ja näitä asioita on hyvä ottaa esille, kun maakuntien tulevaisuutta nyt pohditaan tämän hankintayksikön kautta. Muutamissa puheenvuoroissa on hankintaosaaminen noussut esille, ja aika usein näissä asioissa on kyse myös siitä, että osataan kilpailuttaa oikealla tavalla, ei pelkästään rahalla, hinnalla, vaan myös laadulla. Se on oma osaamisen alansa, ja sitä varmasti pitää vahvistaa niin kunnissa, maakunnissa kuin valtionkin tasolla.

On tiettyjä asioita, missä on hyvä mennä suurempiin kokonaisuuksiin, esimerkiksi ict-järjestelmissä. Tässä vaiheessa, kun nyt luodaan uutta, on hyvä tehdä järjestelmiä niin, että ne keskustelevat toisien kanssa ja ei enää olla siinä tilanteessa, että jokaisella yksiköllä tai jokaisella kunnalla tai välttämättä edes jokaisella maakunnalla on aivan oma järjestelmänsä, vaan niin, että ne keskustelevat jouhevasti toistensa kanssa.

Mutta sitten tämä, minkä edustaja Räsänen nosti esille, pienet ja keskisuuret yritykset: se on oma kohta, mikä pitää pitää mielessä tarkasti, että emme tee toisaalta sellaista järjestelmää, missä kilpailutus toimii ainoastaan isojen ehdoilla, vaan meillä pitää olla mahdollisuus, että mukaan saadaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä, paikallisia toimijoita, mutta tämä koskee tietysti myös tuotteita. Silloin, kun esimerkiksi keskuskeittiöitä ja ruokahuoltoa suunnitellaan, on järkevää, että ruokaa ei kaukaa tuoda, vaan hyödynnetään sitä lähellä olevaa tuotantoa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.